

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการ หนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ในจังหวัด ชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน (Lab School Project)
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนในโครงการ หนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของกระทรวงศึกษาธิการ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา
4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4.2 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน (Lab School Project)

โรงเรียนในฝัน คือการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพขึ้นในท้องถิ่น จะเป็นการกระจายโอกาส ให้คนส่วนใหญ่ของประเทศได้มีโอกาสเรียนโรงเรียนชั้นดี และมีโอกาสได้ประกอบอาชีพที่ดี ส่งผลให้มีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

สาระสำคัญโครงการ

1. การคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการในแต่ละอำเภอ ควรเป็นไปตามเจตนารมณ์ และความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่
2. การพัฒนาปรับปรุงโรงเรียนในฝันในด้านต่าง ๆ ใช้งบประมาณแผ่นดิน และการสนับสนุนจากภาคเอกชน และรัฐวิสาหกิจ โดยสร้างแรงจูงใจผ่านกระทรวงการคลัง
3. ระดมความร่วมมือจากสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันราชภัฏในพื้นที่ ให้เข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเสมือนเป็นโรงเรียนสาธิตของสถาบันนั้น ๆ

แนวคิดโครงการ

1. การกระจายโอกาสทางการศึกษา แก่เด็กและเยาวชนไทยให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเทียบเคียงกับ โรงเรียนชั้นนำ เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อลดช่องว่าง และความเหลื่อมล้ำทางสังคม
2. จัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนบนพื้นฐานความเป็นไทยและความเป็นประชาธิปไตย
3. การพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีจำนวนเพียงพอ เป็นระบบเครือข่าย และเอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสืบค้นข้อมูลเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในอนาคต
4. การพัฒนาคุณภาพเด็ก และเยาวชนไทย ให้เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าแสดงออก สามารถก้าวเข้าสู่เวทีการแข่งขันได้ในระดับสากล
5. การบริหารจัดการทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้มีจำนวนผู้บริหาร ครูและบุคลากรมืออาชีพอย่างเพียงพอ มีอิสระในการทำงานอย่างคล่องตัว มีการพัฒนาด้านกายภาพอย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
6. การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และชุมชนในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยและเป็นโรงเรียนสาธิตการฝึกอบรมครูจากสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในพื้นที่
7. การวัดประเมินผล เน้นการประเมินเพื่อการพัฒนาตนเองภายในโรงเรียน และการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติโดยการประเมินจากองค์กรทั้งภายในและภายนอก

เป้าหมายโครงการ

1. การคัดเลือกโรงเรียน แต่ละอำเภอตามความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค ทำเลที่ตั้งเหมาะสม ผู้บริหารและครูมีศักยภาพเพียงพอ และที่สำคัญที่สุดคือได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในท้องถิ่น โดยประเมินสภาพจริงของแต่ละโรงเรียนก่อนการพัฒนา
2. การพัฒนาบุคลากร ผู้รับการพัฒนามีกัลมคน ดังต่อไปนี้
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง การกำหนดนโยบาย การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารองค์กรทั้งระบบ และการบริหารในรูปแบบองค์กรคณะบุคคลที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการพัฒนาให้เป็นบุคลากรมืออาชีพ มีวิสัยทัศน์ในการบริหาร มีรูปแบบการบริหารทางวิชาการเป็นหลัก มีความรู้และความเข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความรู้ทางด้าน ICT สามารถบริหารจัดการได้ตามสถานการณ์ และพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

2.2 ครูผู้สอน ดำเนินการพัฒนาให้เป็นบุคลากรมืออาชีพ มีประสิทธิภาพ มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่เป็นไปตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมีความรู้ในเรื่อง ICT เป็นอย่างดี

นโยบายขจัดช่องว่างทางสังคม

1. ปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
2. คนไทยทั้งปวงได้รับ โอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต
3. มีปัญญาเป็นทุน ใฝ่สร้างงาน สร้างรายได้ เป็นการศึกษาเพื่อสร้างชาติ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เด็กและเยาวชนไทยมีโอกาสได้รับการศึกษาใน โรงเรียนที่มีคุณภาพ ส่งผลให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ รักการอ่าน เรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สามารถพัฒนาให้พึ่งตนเองได้ เติบโตด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง รักชาติและวัฒนธรรมไทย เป็นคนคุณภาพของประเทศในอนาคตต่อไป
2. มีโรงเรียนที่มีคุณภาพ มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับ เชื่อมั่นของสังคม พร้อมทั้งได้มาตรฐานและมีความเท่าเทียมกัน กระจายอยู่ทุกอำเภอทั่วประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 9-14)

ลักษณะโรงเรียนในฝัน

1. จัดการศึกษาได้คุณภาพมาตรฐาน ปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จัดบรรยากาศการเรียนรู้ เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และมีความเป็นประชาธิปไตย
2. เป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับอำเภอที่มีคุณภาพ มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับ ศรัทธาของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วม
3. มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ บริหารคุณภาพทั้งระบบ มีความคล่องตัว รวดเร็ว ทันสมัย มีผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา มืออาชีพ และมีจำนวนเพียงพอ
4. มีความเข้มแข็งทางวิชาการ สามารถเป็นต้นแบบ เป็นแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนช่วยเหลือพัฒนาชุมชน และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชนเข้มแข็ง
5. มีเครือข่ายการสนับสนุน มีกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. สื่อและเทคโนโลยีทันสมัยเพียงพอ เป็นระบบเครือข่าย และเอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน

7. เป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่นๆ นำนวัตกรรมทางการศึกษาที่ทันสมัยไปพัฒนา

โรงเรียนให้มีคุณภาพมาตรฐาน ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐานและเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

โครงสร้างและการบริหารโรงเรียนในฝัน

ด้านการบริหารจัดการ มีคณะกรรมการบริหารของโรงเรียนที่เข้มแข็งและเข้าใจวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในฝัน ซึ่งรูปแบบการบริหารมีลักษณะและแนวคิดหลัก ดังนี้

ลักษณะงาน	แนวคิดหลัก
1. ด้านการบริหารจัดการ 1.1 งานอำนวยการ 1.2 งานพัสดุ 1.3 งานการเงิน/ งบประมาณ	1. มีระบบการทำงานที่คล่องตัวและกำหนดระเบียบขึ้นใช้เป็นการเฉพาะ ไม่อิงระบบราชการ 2. ให้คณะกรรมการบริหารโรงเรียนมีอำนาจในการวางระเบียบใช้
2. ด้านบุคลากร 2.1 การบรรจุ 2.2 การแต่งตั้ง 2.3 การโอนย้าย	1. มีระบบที่กำหนดการพัฒนาบุคคลให้เหมาะสมกับภาระงาน 2. มีระบบการจูงใจการทำงานที่เหมาะสมทั้งค่าตอบแทนและสวัสดิการ 3. มีระบบการพัฒนาผู้บริหารที่เน้นการทำงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์และมีระบบการประเมินงานอย่างต่อเนื่อง
3. ด้านวิชาการ 3.1 หลักสูตร 3.2 การบริหารวิชาการ 3.3 การร่วมมือกับหน่วยงานอื่น 3.4 การเทียบโอนประสบการณ์ผลการเรียน	1. ให้คณะกรรมการบริหารโรงเรียนมีอำนาจในการอนุมัติการปรับปรุงหลักสูตรได้ภายใต้กรอบมาตรฐานที่กำหนดไว้ 2. ให้มีระบบการสร้างความร่วมมือจากแหล่งต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม 3. ให้มีการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน

ลักษณะงาน	แนวคิดหลัก
4. ด้านงบประมาณ 4.1 เงินงบประมาณแผ่นดิน 4.2 เงินรายได้ 4.3 การบริหารสินทรัพย์ 4.4 การระดมทรัพยากร	1. ให้มีการจัดสรรเงินแบบอุดหนุนทั่วไป 2. ให้คณะกรรมการบริหาร โรงเรียนมีอำนาจในการบริหารงบประมาณที่ได้รับ 3. ให้โรงเรียนมีอำนาจในการบริหารสินทรัพย์ได้และรายได้ที่เกิดขึ้นไม่ต้องนำส่งคลัง 4. ให้โรงเรียนมีการระดมทรัพยากรจากชุมชนท้องถิ่น สถานประกอบการ และองค์กรต่าง ๆ ได้ อย่างคล่องตัว
5. ด้านการกำกับดูแล 5.1 นโยบาย 5.2 มาตรฐานวิชาการ 5.3 การเงิน 5.4 การประกันคุณภาพ	1. รัฐบาลกำกับการบริหาร โดยมีกรอบนโยบายและมาตรฐานวิชาการ 2. คณะกรรมการบริหาร โรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบและมีอำนาจดำเนินงานที่คล่องตัว
6. ด้านชุมชนสัมพันธ์ 6.1 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนท้องถิ่นองค์กรเอกชนและหน่วยงานอื่น	1. ให้โรงเรียนมีเครือข่ายความสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้มีความคล่องตัว

ภาพที่ 2 โครงสร้างและการบริหาร โรงเรียนในฝัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 16)

โรงเรียนในฝัน เป็นโรงเรียนของคนไทยทุกคน เราต้องร่วมมือร่วมใจกัน สานฝันให้เป็นโรงเรียนดี เพื่อเด็กไทยจะได้เรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เป็นคนดี คนเก่ง เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 16)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนในโครงการ หนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียน ในฝัน ของกระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนในฝันมีความพิเศษกว่าโรงเรียนอื่น ๆ ตามหลักการและแนวคิดโครงการที่กำหนดและยอมรับแล้วว่าสามารถทำให้นักเรียนเกิดพัฒนาการทุกด้านและเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและรักการศึกษาดลอดชีวิตจึงมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการหลายทฤษฎี แต่ที่น่าสนใจและนำไปใช้ปฏิบัติอย่างมากได้แก่แนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการบริหารทัศนะร่วมสมัย (Contemporary Viewpoint)

การบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory)

การบริหารที่ตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่า องค์การหนึ่ง ๆ สามารถมองเป็นระบบหนึ่ง ๆ ได้ โดยระบบหนึ่ง ๆ นั้นหมายถึงชุดขององค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นเอกภาพเพื่อบรรลุจุดหมายองค์การร่วมกัน ดังนี้

1. ปัจจัยป้อนเข้า (Inputs) คือ ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน วัสดุอุปกรณ์ เงิน ข้อมูลสารสนเทศ ที่จำเป็นต่อการผลิตสินค้าหรือให้บริการ
2. กระบวนการเปลี่ยนแปลง (Transformation Processes) จากการใช้ศักยภาพทางการบริหารและทางเทคโนโลยีขององค์การ เพื่อเปลี่ยนปัจจัยป้อนเข้าให้เป็นปัจจัยป้อนออก
3. ปัจจัยป้อนออก (Outputs) ประกอบด้วย ผลผลิต การให้บริการ หรือผลลัพธ์อื่น ๆ ที่องค์การผลิตขึ้น
4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับผลลัพธ์หรือสถานะขององค์การที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม

การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM)

ในยุคของการแข่งขันเชิงคุณภาพดังเช่นปัจจุบัน องค์การต่าง ๆ ได้พัฒนาหลักการบริหารที่น่าสนใจขึ้นมา ดังกรณีหลักการบริหารคุณภาพโดยรวมที่นิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า ทิควเอ็ม (TQM) มุ่งให้ความสำคัญไปที่ความรับผิดชอบต่อการผลิตหรือการให้บริการที่มีคุณภาพร่วมกัน กระตุ้นให้แต่ละคนแต่ละฝ่ายมุ่งพัฒนาคุณภาพของงาน หลักการบริหารนี้มีพื้นฐานมาจากหลักการควบคุมคุณภาพโดยรวม (Total Quality Control: TQC) ที่เน้นความมีพันธะผูกพันกับองค์การ การบูรณาการความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพเพื่อบรรลุจุดหมายขององค์การ และการประเมินผล การปฏิบัติงาน

แนวคิดเกี่ยวกับ TQM กำหนดหลัก 10 ประการเพื่อพัฒนาคุณภาพของงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่นักบริหารต้องกระทำ หากต้องการเพิ่มผลผลิตที่มีคุณภาพสูงขึ้น สำหรับหลัก 10 ประการ มีดังนี้

1. ให้มีพันธะผูกพันระยะยาว เพื่อปรับปรุงผลผลิตและการบริการ
- 2.ให้นำปรัชญาใหม่ ๆ มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพ
3. สร้างคุณภาพกับผลผลิตเป็นอันดับแรก
4. สร้างความจงรักภักดีและความเชื่อถือนระยะยาว
5. ปรับปรุงระบบการผลิตและการให้บริการอยู่เสมอ
6. ให้มีการอบรมบุคลากร
7. ให้มีสถานะความเป็นผู้นำ
8. จัดบรรยากาศแห่งความกลัว ทำงานด้วยความเป็นสุข
9. จัดอุปสรรคระหว่างหน่วยงาน เพื่อความเป็นทีม
10. เปลี่ยนจุดเน้นจากมุ่งปริมาณเป็นมุ่งคุณภาพ

หลักการของ TQM เน้นที่การรับผิดชอบร่วมกันต่อคุณภาพของผลผลิต ซึ่งในการจัดการศึกษา ผลผลิตคือนักเรียน คุณภาพของนักเรียนจึงเป็นความรับผิดชอบร่วมกันที่จะดูแลและพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพสูง และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกันนี้ ยังเป็นหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา ตามหลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอีกด้วย

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management: SBM)

เป็นแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงทศวรรษที่ 1980 แล้วแพร่หลายไปยังประเทศอื่น แนวคิดนี้ เชื่อมโยงกับการปฏิรูปการศึกษาและการกระจายอำนาจทางการศึกษา ซึ่งเกิดจากความไม่พอใจของผู้เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการศึกษาของรัฐ มีการศึกษาและผลักดันให้เกิดนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นนั้น ต้องปรับกระบวนการและวิธีการที่เคยเน้นแต่เรื่องการเรียนการสอน ปรับไปสู่การบริหารโดยการกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนที่เป็นหน่วยปฏิบัติ และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ว่าหมายถึง การบริหารและจัดการศึกษาที่เน้นหน่วยปฏิบัติ โดยมีโรงเรียนเป็นฐานหรือเป็นองค์การหลักในการจัดการศึกษา พร้อมมีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียน ให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีอิสระ คล่องตัวในการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ภายใต้คณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนนักเรียนและผู้บริหาร โรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษา เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วม และตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู สมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่า และผู้บริหารโรงเรียน ได้มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ บุคลากร และวิชาการ โดยให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยทั่วไป มีหลักการดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจ เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่า โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก
2. หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น
3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัดเกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเอง
4. หลักการบริหารตนเอง การทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนรวมทำได้หลายวิธี ส่วนกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมาย โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเองโดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม
5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 1) ได้กล่าวถึงการบริหารโดยโรงเรียนเป็นฐานแต่ละแห่งอำนาจไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะและความจำเป็นของแต่ละโรงเรียน แต่ทุกโรงเรียนจะตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานเดียวกัน คือ

1. การกระจายอำนาจ คืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับประชาชน สำหรับประเทศไทยจะมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง และเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา
2. การบริหารตนเอง สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น ภายใต้การบริหารในรูปแบบขององค์กรบุคคล

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนตัดสินใจ กำหนดหลักสูตรท้องถิ่น ร่วมคิดร่วมทำ
4. ภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน เป็นภาวะผู้นำที่เน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก
5. การพัฒนาทั้งระบบ ปรับทั้งเรื่อง โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร โดยการเปลี่ยนแปลงต้องให้ระบบทั้งหมดเห็นด้วยและสนับสนุน
6. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ โรงเรียนต้องพร้อมให้มีการตรวจ เพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นนวัตกรรมทางการบริหารที่ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการเรียนการสอน และที่สำคัญคือ เป็นการคืนอำนาจให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มี 4 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบที่มีผู้บริหาร โรงเรียนเป็นหลัก คณะกรรมการมีบทบาทในการให้คำปรึกษา อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้บริหาร
2. รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก เพราะครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่า และสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด
3. รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก ตามแนวคิดสำคัญคือ การจัดการศึกษาควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด
4. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก เนื่องจากทั้ง 2 กลุ่มต่างอยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด รับรู้ปัญหาและความต้องการ ได้ดีที่สุด

อุปสรรคในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น เกิดจากการเปลี่ยนรูปแบบแต่ไม่เปลี่ยนวิธีการบริหารงานและการทำงาน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542, หน้า 63-64) อำนาจการตัดสินใจผูกขาดอยู่ที่คณะกรรมการ โรงเรียน ไม่กระจายไปทั่วโรงเรียน ผู้บริหารยังใช้ความคิดเห็นส่วนตัวในการตัดสินใจ มีความขัดแย้งระหว่างผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการ โรงเรียนกรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 12) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่าการนำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการสำคัญในการดำเนินงานบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นอย่างดี จึงจะสามารถนำไปใช้ได้ประสบความสำเร็จ ซึ่งมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. นักเรียนสำคัญที่สุดภารกิจของโรงเรียนมุ่งเป้าหมายสูงสุดที่ผลลัพธ์คุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ ทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงนักเรียนสำคัญที่สุด จะทำอะไรต้องคำนึงถึงความต้องการและประโยชน์สูงสุดของนักเรียน

2. ความเป็นองค์รวมของระบบโรงเรียน ทุกส่วนทุกระบบของโรงเรียนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาทั้งโครงสร้าง ยุทธศาสตร์เทคโนโลยีและวัฒนธรรมในโรงเรียน การออกแบบพัฒนาโรงเรียนต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของระบบโรงเรียน ต้องไม่แยกส่วนในการพัฒนา

3. การบริหารจัดการตนเอง โรงเรียนต้องมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการตนเองอย่างอิสระ เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพในการร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมิน ร่วมรับผิดชอบและร่วมภูมิใจในความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของโรงเรียน

4. การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา ความร่วมมือร่วมใจของผู้บริหาร และครู – อาจารย์ การมีส่วนร่วมและสนับสนุนของผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนการสนับสนุน ส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งต้องกำหนดเวลาและขั้นตอนการปฏิบัติให้ชัดเจน

5. การกระจายอำนาจ การกระจายอำนาจทั่วทั้งองค์กรของระบบโรงเรียนมีการทำงานเป็นทีมเกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ทั้งในระดับแนวตั้งตามสายการบังคับบัญชา และระดับแนวนอนตามชั้นระหว่างฝ่าย หมวด/งาน รวมทั้งทีมงานเฉพาะกิจที่เกิดจากคณะกรรมการ โรงเรียน หรือผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งให้ดำเนินการ

6. เน้นการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพ หัวใจสำคัญของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะอยู่ที่การปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพประสิทธิผลของการเรียนรู้ของนักเรียน และการสอนของครู เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการควบคุมคุณภาพการศึกษาและการตรวจสอบประเมินคุณภาพของโรงเรียน โดยเฉพาะการประเมินตนเอง เพื่อดูความสำเร็จ ความก้าวหน้าในผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและประสิทธิผลในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นประจำทุกปี

7. การพัฒนาอาชีพ การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จุดเน้นสำคัญอยู่ที่เรื่องของกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบต่อผู้เกี่ยวข้องทุกคน การปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของตนให้สอดคล้องกับภารกิจใหม่ ๆ ขึ้นอยู่กับคุณภาพ ความสามารถและภาวะผู้นำของผู้บริหาร และครู – อาจารย์ที่แสดงออกอย่างมีอาชีพเหมาะสมกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูง การฝึกอบรมในเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ เจตคติและพฤติกรรม ตลอดจนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องในการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน และความสำเร็จ ความก้าวหน้าในวิชาชีพเป็นอย่างยิ่ง

8. การแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ การมีอิสระในอำนาจการตัดสินใจของโรงเรียนนั้น ย่อมผูกติดกับความรับผิดชอบต่อคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ซึ่งจะต้องมีคุณภาพ มีความเป็นประชาธิปไตย โปร่งใสและตรวจสอบได้ การแสดงความรับผิดชอบ ที่สำคัญในผลลัพธ์ การตัดสินใจตามกฎหมายคือการเสนอรายงานประจำปี ของโรงเรียนต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชนเป็นประจำทุกปี

หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (มาตรา 43) ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติราชการ ทางการปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน (มาตรา 60) และบัญญัติเกี่ยวกับแผน นโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยทุกระดับ (มาตรา 76)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศึกษา เป็นวิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการศึกษาของชาติ โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคม และเป็นหน่วยงานที่สังคมจัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของสังคมในด้านการให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมนั้น ๆ ดังนั้น ภารกิจของโรงเรียนก็คือการให้บริการทางการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม วิธีการหนึ่งที่จะทราบความต้องการของสังคม คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537, หน้า 183) ได้กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ หรือปฏิบัติการภารกิจง่าย ๆ ขององค์กร การที่บุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมย่อมทำให้เกิดความผูกพันต่อกิจกรรม และมีความผูกพันต่อองค์กร ในที่สุดทำให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการมีความเกี่ยวข้อง และการมีความเกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความผูกพัน

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980, p. 219) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนเกี่ยวข้องของประชาชน 4 ประการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 91) ได้สังเคราะห์รูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อจัดการศึกษาในชุมชน 5 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กรท้องถิ่น
4. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการตั้งกองทุนการศึกษา
5. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เซอร์รี อาร์นสไตน์ (Arnstein, 1979 อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2541, หน้า 23)

ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงขั้นตอนที่ประชาชนในรูปของบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นร่วมรับรู้ คือการมีส่วนร่วมรับรู้ รับทราบกิจกรรมที่จะปฏิบัติ (มีส่วนร่วมน้อยที่สุด)
2. ขั้นร่วมทำ คือการมีส่วนร่วมในขั้นได้ปฏิบัติ กระทำกิจกรรมที่กำหนด (มีส่วนร่วมน้อย)
3. ขั้นรับรู้และร่วมทำ คือการมีส่วนร่วมในขั้นได้รับรู้ รับทราบกิจกรรมที่ปฏิบัติ

รวมทั้งได้ปฏิบัติ (มีส่วนร่วมปานกลาง)

4. ขั้นร่วมคิดร่วมตัดสินใจ คือการมีส่วนร่วมในขั้นได้แสดงความคิดเห็นให้

ข้อเสนอแนะ และร่วมตัดสินใจ (มีส่วนร่วมมาก)

5. ขั้นร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมทำ คือการมีส่วนร่วมในขั้นได้แสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะ และร่วมตัดสินใจ รวมทั้งได้ปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดด้วย (มีส่วนร่วมมากที่สุด)

ซึ่ง เดวิด วิลค็อกซ์ (David Wilcox) ได้นำบันไดการมีส่วนร่วมของอาร์นสไตน์มาเน้นระดับการมีส่วนร่วมด้านความสัมพันธ์ของประชาชนต่ออำนาจหน้าที่ตามรูปแบบบันไดของการมีส่วนร่วม (Wilcox's Model "Ladder of Participation") ซึ่ง วิลค็อกซ์ (Wilcox) ได้นำมาอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้

1. รับทราบข้อมูล หมายถึง การให้ข้อมูลแต่ไม่ต้องการข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำอย่างน้อยที่สุดคือได้บอกให้ทราบว่า มีแผนจะทำอะไร

2. ให้คำปรึกษา หมายถึง ให้ตัวเลือกก่อนการตัดสินใจ ให้ข้อคิดเห็นที่หลากหลาย และรับฟังผลสะท้อนกลับ

2. ร่วมตัดสินใจ หมายถึง แบ่งปันวิสัยทัศน์ กระตุ้นผู้อื่นให้เสริมความคิดและอำนาจการเลือกที่เป็นเหตุให้เห็นพ้องกันตัดสินใจเลือกที่ดีที่สุด

3. ร่วมปฏิบัติ หมายถึง ร่วมตัดสินใจและเป็นหุ้นส่วนดำเนินการร่วมกัน

4. สนับสนุน หมายถึง ให้กำลังเสริมเพื่อพัฒนาและปรับปรุงตามที่ได้ร่วมกันแก้ไข ช่วยเหลือตามต้องการภายในกรอบของการให้ทรัพย์สิน ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการเตรียมการโดยเป็นแหล่งทรัพยากร

ความละเอียดของประเด็นที่วิลค็อกซ์ (Wilcox) นำเสนอ มีระดับการมีส่วนร่วมที่สามารถนำมาเทียบเคียงกับระดับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ค่อนข้างชัดเจนและ การโดยกว่าจะมาถึงระดับการให้การสนับสนุนนั้น ต้องผ่านระดับการรับทราบข้อมูล ให้คำปรึกษา ร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติด้วย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ไว้ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (มาตรา 9) ให้หน่วยงานการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และได้บัญญัติเกี่ยวกับทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ไว้ว่า (2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น กรมวิชาการ (2545, หน้า 4) กำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ว่าเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 19) ได้สังเคราะห์รูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดการศึกษาในชุมชน 5 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการตั้งกองทุนการศึกษา
5. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและตามหลักการของการกระจายอำนาจ โดยที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบและดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อนักเรียน อันจะส่งผลไปถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของท้องถิ่น ชุมชน สังคม และประเทศชาติสืบต่อไป

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, คำนำ) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตชุมชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน หรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเป็นสถานศึกษาที่พึงประสงค์

องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมายกำหนด และเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ดังนี้

1. ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพการศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน
2. ผู้แทนครู เป็นผู้มีความชำนาญในสาขาวิชาชีพครู มีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานผลการจัดการศึกษา
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนภาพของปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้
4. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนภาพปัญหาและความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษา และมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่องการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการจัดการศึกษา และเชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษากับแผนพัฒนาท้องถิ่น
5. ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้สะท้อนภาพความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา

6. ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ เป็นผู้นำเสนอและเพิ่มเติมข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนาซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

7. ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมให้สถานศึกษา จัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุกๆด้าน อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะกรรมการและเลขานุการ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกรายการประชุม รายงานผลการประชุมและสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้งการพิจารณานำมติ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุม ไปสู่การปฏิบัติ

ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาหลากหลาย และเข้าใจการศึกษา มีความมุ่งมั่น มีเวลาที่จะอุทิศแรงกายแรงใจพัฒนาสถานศึกษาของชุมชนให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่ชุมชน สังคม และประเทศชาติต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชน สังคมเข้มแข็ง และประเทศชาติก้าวหน้า

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตชุมชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาอันเนื่องมาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา อย่างแท้จริง ในลักษณะเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของสถานศึกษา

บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งต้องทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนทุกคน จึงต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ซึ่งเป็นลูกหลานของชุมชน ขณะเดียวกันก็จะต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู โดยตระหนักถึงความเป็น “เจ้าของร่วมกัน” จึงอาศัยกระบวนการทำงานที่เน้นการกระจายอำนาจ

การมีส่วนร่วมและความโปร่งใสตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษา พร้อมกับยึดถือหลักการของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม ด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย ยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน และคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา, 2547)

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รวมทั้งอำนาจหน้าที่การบริหารงานบุคคลที่จะเกิดขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหาร ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา สรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดังนี้

1. กำกับการดำเนินการกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการกิจการด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา
3. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา
4. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ด้านวิชาการ

ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อย่างต่อเนื่องรับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ด้านงบประมาณ

ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหาร การเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของ สถานศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ด้านการบริหารทั่วไป

ให้ความเห็น เสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น รับทราบ ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ประธาน ส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามระเบียบที่กฎหมายกำหนด ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา ตามที่กฎหมายกำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, ภาคผนวก 3) กล่าวถึงการบริหารสถานการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ว่า การบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะต้องดำเนินการตามหลักการและแนวปฏิรูปการศึกษาแล้ว ยังต้องยึดหลักการดำเนินการตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งมีหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ

1. หลักนิติธรรม ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อนักเรียนและประชาชนเป็นสำคัญ
2. หลักคุณธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องดีงามในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นตัวอย่างแก่สังคม มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และประกอบอาชีพที่สุจริต
3. หลักความโปร่งใส การทำงานทุกขั้นตอนต้องยึดหลักโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการปรับปรุงกลไกการทำงานร่วมกัน สามารถตรวจสอบ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก
4. หลักการมีส่วนร่วม มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เข้ามาและเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญการบริหารและจัดการศึกษา

5. หลักความรับผิดชอบ มีความตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สำนึก และรับผิดชอบในการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ใส่ใจ และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเองตามบทบาท และหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

6. หลักความคุ้มค่า มีการบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเยาวชน และประชาชนที่สถานศึกษา รับผิดชอบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สังพร ศรีเมือง (2543) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการมีส่วนร่วมในด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผนการสนับสนุนทรัพยากรอยู่ในระดับมาก

บำเหน็จ จินขาวจำ (2545) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่ผู้บริหารและผู้อำนวยการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

ชำนาญ เปรมประเสริฐ (2546) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระแก้ว พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษา ใน 4 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

ณัฐนนท์ สุรินทร์ (2546) ศึกษาการมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอนันทนิคมจังหวัดชลบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

สุพรรณ ทองพุ่ม (2546) ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านประหลาด อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนมากยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ที่ชัดเจน

อาศัยประสบการณ์ส่วนตัวคิดว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือและพัฒนาโรงเรียนตามที่โรงเรียนขอความช่วยเหลือมาและในความเป็นจริงโรงเรียนยังไม่ค่อยให้โอกาสคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ส่วนมากโรงเรียนจะปฏิบัติแล้วจึงแจ้งให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทราบภายหลังและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนมากไม่กล้าแสดงออกในที่ประชุม เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน บางคนไม่มีเวลาที่จะมามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเนื่องจากมีภารกิจทางครอบครัว

ศรัชย์ ถาวรเจริญกุล (2547) ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนเอื้อคใหญ่พิทย อำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีความรู้ความเข้าใจ ไม่มีความตระหนัก ไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ของคณะครูและทางโรงเรียนเท่านั้น เมื่อได้รับการพัฒนาแล้ว พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น

เอื้อจิต หงวนเสงี่ยม (2547) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาใน 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่อยู่ในระดับมาก คือด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน

คำนวน ทองมาก (2548) ศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนอยู่ในสภาพพร้อมคิด แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะให้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเสนอแนะแสดงความคิดเห็นในการบริหารและจัดการศึกษา ยอมรับความสามารถของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน และคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีความกระตือรือร้น เต็มใจอุทิศ ทุ่มเท และเสียสละเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาพร้อมกับสถานศึกษา

งานวิจัยต่างประเทศ

สตรีปลิง (Stribling, 1993) ได้ทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สาขาบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยเท็กซัส เรื่องการริเริ่มเพื่อการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) พบว่าการบริหารโรงเรียนแบบนี้ ทั้งครูและผู้ปกครองได้พัฒนาความเป็นเจ้าของในการทำหน้าที่ให้กับโรงเรียน การที่ผู้ปกครองได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษาที่ใช้การบริหารแบบ

โรงเรียนเป็นฐาน จะทำให้บุคลากรของโรงเรียนรู้สึกว่าเป็นมืออาชีพมากขึ้น โรงเรียนสามารถทำในสิ่งที่ตรงกับความต้องการของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

ไอเลี่ยน (Irion, 1998) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง A Longitudinal Study of an Elementary School Site Council: Participation, Processes and Impact ได้ศึกษาบทบาทของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการสภาโรงเรียน ในช่วงการปฏิรูปการศึกษา พบว่าความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมทีมการตัดสินใจ รวมทั้งสิ่งที่กรรมการได้เรียนรู้ในการกระจายอำนาจ มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลและจุดเน้นของกระบวนการและผลที่ได้

คอตตอน (Cotton, 1998) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่ารัฐควรทำหน้าที่กระตุ้นและสนับสนุนให้การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประสบความสำเร็จ โดยกระตุ้นแรงจูงใจให้แต่ละเขตการศึกษาใช้การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงผลการเรียนและปรับปรุงการบริหารองค์กรของโรงเรียน หน่วยงานกลางควรยอมรับว่าโรงเรียนต้องมีอำนาจอย่างแท้จริง และต้องมีความยืดหยุ่นในการปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนนั้น ๆ ลดการควบคุมอย่างเคร่งครัด แต่เพิ่มความร่วมมือในการปฏิบัติ และช่วยเหลือให้ข้อมูลข่าวสารจากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษา ด้านงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เป็นการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทุกด้านให้ดีที่สุด และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง คือ ครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน